

Guia d'aprenentatge
Estructura i desigualtats socials
(3 ECTS)

Any acadèmic 2017-2018

Semestre: 2n Curs: 2n

Grau en Treball Social

Mòdul D: Processos psicològics i socials sobre els que actual el treball social

Matèria: Estructura, desigualtat i inclusió social

Grau en Educació Social

Mòdul D: Processos psicològics i socials sobre els que actual el treball social

Matèria: Bases sociològiques i econòmiques de l'Educació Social

Professora: Montserrat Garcia Oliva i Marta Ausona Bieto

1.- Presentació de l'assignatura

L'actual crisi econòmica i social ha portat a l'augment de l'atur i de la precarietat laboral, els desnonaments de l'habitatge, la disminució dels ingressos econòmics, el deteriorament de la salut i les relacions personals, la reducció de les prestacions econòmiques públiques; però sobretot a una situació constant d'incertesa i de desesperança.

Diferents informes sobre la nostra realitat social constaten principalment situacions i realitats que ens interpel·len sobre l'empobriment de la societat i la fractura social que van més enllà de la conjuntura de la crisi. Aquest fet està suposant la consolidació d'una nova estructura social on creix principalment la desigualtat social i econòmica i la pobresa severa, en una espiral on cada cop més persones integrades socialment es situen primer en una situació vulnerable i després en risc d'exclusió social. Però, malgrat la situació actual, les relacions socials i familiars, així com el suport de la societat civil, segueixen sent un extraordinari baluard per a la qualitat del capital social a les nostres societats.

Hi ha espais per l'esperança i per construir una societat en base als valors humanitaris. Enguany es valora un canvi d'època que pot facilitar la construcció d'una nova economia al servei de les persones. Segons Zygmunt Bauman, molt poques vegades tenim l'oportunitat de detenir-nos per reflexionar de forma seriosa sobre el que està ocorrent en el profund de la nostra societat; i anem "surfeiant", ni tan sols nedant, al llarg de la nostra vida. I surfejar significa desplaçar-se sobre una taula que impedeix mullar-se i permet seguir surfeiant indefinidament sense sospitar del que hi ha a baix, més a baix de la taula i de la superfície sobre la qual llisca.

Un aspecte central en l'itinerari de formació de qualsevol professional de l'educació o el treball social té a veure amb la seva **capacitat d'interpretar la realitat social que, per definició, és enormement complexa i dinàmica**. Precisament, aquesta assignatura té com a objectiu oferir eines per a l'anàlisi de l'estructura social i econòmica en el procés de construcció de les desigualtats socials. Comprendre la complexitat d'aquests processos, els debats entorn les possibles causes que els expliquen o els actors que hi participen és fonamental per millorar la nostra acció social com a ciutadans/es i com a futurs/es professionals.

Aquest objectiu ha adquirit una rellevància encara més important en el context de crisi econòmica i social actual. El seu impacte directe en els processos de generació de desigualtats està sent extraordinari, fins el punt que les coordenades que han explicat la

nostra societat en els últims anys ja no són del tot vàlides. Cal, per tant, **repensar el present i futur d'una realitat social que s'està polaritzant cada vegada més a nivell econòmic i social.**

L'assignatura pretén abordar aquest objectiu a partir de l'anàlisi de **tres grans blocs**. Primer, aprofundint en els principals conceptes, fonaments i debats teòrics sobre l'estructura social, la pobresa, l'exclusió social i les desigualtats. Segon, analitzant els diferents eixos de desigualtat social, per raons d'ètnia, edat, gènere i classe social (a nivell econòmic i territorial) i els àmbits on es dona l'exclusió social. Tercer i últim, abordant les respostes que s'estan donant, a nivell públic i des del tercer sector social, amb l'objectiu també de debatre sobre les diferents alternatives i iniciatives que actualment estan en marxa.

2.- Competències a desenvolupar

Les principals competències generals i específiques a desenvolupar al llarg de l'assignatura són les següents:

- Competència 1: Conèixer i analitzar els processos d'estratificació social i els conceptes de pobresa, exclusió i desigualtats, tenint en compte el nostre context social.
- Competència 2: Analitzar i avaluar els eixos de desigualtat i els factors d'exclusió, així com els efectes de la desigualtat i la discriminació en contextos determinats.
- Competència 3: Aplicar el coneixement científic sobre la matèria amb rigor a partir de les eines que s'ofereixen des de les ciències socials i mostrar una capacitat crítica d'anàlisi de la realitat.

3.- Continguts

Aquesta assignatura consta de tres mòduls, cadascun dels quals està estructurat en diverses unitats:

Mòdul 1: Conceptes bàsics: individu, societat i estratificació social

- 1.1. Relació individu/societat i formació de l'estructura social. Estratificació social i evolució.
- 1.2. Recursos econòmics, poder d'influència i prestigi
- 1.3. Desigualtat, pobresa i exclusió social

Mòdul 2: Eixos de desigualtat social i processos d'exclusió social

- 2.1. Eixos de desigualtat: classe, ètnia, edat i gènere.

2.2. Àmbits on té lloc l'exclusió social: econòmic, formatiu, laboral, relacional, residencial, sociosanitari i drets de ciutadania.

2.3. Crítiques i context de l'exclusió social en l'actualitat.

Mòdul 3: Estratègies i respostes per la inclusió social

3.1. Polítiques socials públiques en època de crisi

3.2. Respostes des del Tercer sector i la societat civil

4.- Resultats de l'aprenentatge

Al final del procés l'estudiant mostrarà les següents evidències de les competències desenvolupades:

- És capaç de definir els conceptes bàsics sobre l'estructura social, la pobresa i les desigualtats socials existents en el nostre entorn social, mostrant coneixement sobre els seus indicadors i l'evolució històrica de les mateixes.
- Coneix i comprèn els processos implicats en la estratificació social, l'empobriment i les desigualtats i mostra una capacitat d'anàlisi crítica a partir de les diferents perspectives aportades des de les ciències socials.
- Sap identificar i analitzar els problemes socials i les necessitats derivades de les situacions d'exclusió i dels eixos de desigualtat, en els que intervé el treball social i l'educació social i les formes d'intervenció per combatre-la.

5.- Metodologia

5.1.- Activitats de la professora:

- Presentar els principals mòduls que conté l'assignatura a través de classes teòriques, però fonamentalment pràctiques.
- Guiar l'anàlisi de cadascun dels mòduls i assenyalar els principals elements a tenir en compte per a la seva comprensió.
- Proposar articles, pel·lícules, documentals, exposicions o conferències, tant per ser comentats i debatuts a classe com a través del campus virtual.
- Fer el seguiment de l'assignatura al campus virtual i motivar el debat a partir de diferents notícies o novetats que puguin anar sorgint i que ajudin a complementar els coneixements referents a l'assignatura.

5.2.- Activitats dels estudiants:

- Participar activament en els debats en petit grup o bé generals que puguin desenvolupar-se a classe (o a través de l'aula virtual).
- Llegir la bibliografia que es consideri prioritària en el conjunt de l'assignatura.
- Entregar puntualment totes aquelles activitats d'avaluació que s'estipulin.
- Mostrar una actitud activa i reflexiva tant a la classe com al conjunt de l'assignatura.

Treball a l'aula	25 hores	1 ECTS
Treball tutoritzat	25 hores	1 ECTS
Treball autònom	25 hores	1 ECTS

6.- Sistema d'avaluació

6.1.- Activitats o instruments d'avaluació

- Un **assaig individual**: un assaig individual que analitzi de forma sintètica un dels temes tractats en el mòdul 1, realitzant un aprofundiment teòric a través de diverses fonts documentals i aportant una reflexió personal. Lliurament: 15 de març
- Un **treball grupal**: elaboració d'un treball grupal en el què s'analitzarà un dels eixos de desigualtat (edat, gènere, classe social i/o ètnia) i els seus àmbits d'exclusió. Es realitzarà una exposició de 15 minuts a classe. El treball haurà de tenir una extensió mínima de 20 pàgines i màxima de 25 (Times New Roman 12, espai 1,5). Els alumnes d'itinerari adaptat poden fer el treball de forma individual i no cal que facin l'exposició a classe si envien via campus el material de suport. Lliurament: 10 de maig pel grup 2 i l'11 de maig pel grup 1. Les dates de presentació seran el 10 i el 17 de maig pel grup 2 i el l'11 i el 18 de maig pel grup 1.
- **Anàlisi individual d'un documental**, a partir del visionat d'un documental els alumnes respondran a unes preguntes que lliuraran via campus virtual. El material per l'activitat estarà penjat al campus. Lliurament de les preguntes: 14 de maig

6.2.- Criteris d'avaluació

Activitat	Aspectes que es valoraran	Puntuació ponderada
<i>Assaig individual</i>	Síntesi, aprofundiment i reflexió	20%
<i>Treball grupal</i>	Nivell de comprensió i reflexió, presentació i estructura, capacitat de síntesi i d'exposició	60%
<i>Anàlisi d'un documental</i>	Nivell de comprensió i reflexió.	20%

7.- Resum del procés formatiu per competències

Veure quadre annex.

8.- Vies de comunicació amb el docent

L'atenció en els dos espais habituals de comunicació (aula presencial i campus virtual) es complementarà a través de tutories i del correu electrònic.

Correu electrònic: mgarcia2@peretarres.url.edu i mausona@peretarres.url.edu (segons el grup)

Horari d'atenció: Dimarts i Dijous de 13.00 a 14.00h amb cita prèvia

Per les dues professores també podeu demanar cita per un altre dia via e-mail

9.- Bibliografia i recursos

9.1. Bibliografia bàsica

Beck,U. i Beck-Gernsheim, E. (2003). *La individualización. El individualismo institucionalizado y sus consecuencias sociales y políticas*. Barcelona:Paidós

Bretones, M.T. (2001). *Sociedades avanzadas. Manual de estructura social*. Barcelona. Ed. Hacer.

Giddens, A. (2010). *Sociología*. Madrid: Alianza.

Giner, S. (2010). *Sociología*. Barcelona: Península.

Giner, S., Lamo, E. i Torres, C. (ed.) (2005). *Diccionario de Sociología*. Madrid: Alianza.

- Kerbo, H. R. (2003). *Estratificación social y desigualdad. El conflicto de clases en perspectiva histórica y comparada*. Madrid: McGraw-Hill.
- Lucas, A. (coord.) (2006). *Estructura social. La realidad de las sociedades avanzadas*. Madrid: Pearson
- Macionis, J.J. i Plummer, K. (2007). *Sociología*. Madrid: Prentice Hall.
- Radl, J., Requena, M. i Salazar, L. (2013). *Estratificación social*. Madrid: McGraw Hill.
- Piketty, Th. (2008). *L'Economia de les desigualtats*. Barcelona: Edicions 62.
- Rambla, X. (Coord.) (2008). *Les fractures de l'estructura social*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- Piketty, Th. (2014). *El capital al segle XXI*. Barcelona: RBA La Magrana.
- Tourain, A. (2005). *Globalisation Économique et Fragmentation Sociale*. Barcelona: Col·lecció Breus CCCB.

9.2.- Bibliografia complementària

- Bauman, Z. (2014). *¿La riqueza de unos pocos nos beneficia a todos?*. Barcelona: Paidós.
- Beck, U. (1998). *La sociedad del riesgo*. Barcelona: Paidós.
- Bourdieu, P. (1999). *La miseria en el mundo*. Madrid: Akal.
- Carnoy, M. (2001). *El trabajo flexible en la era de la información*. Madrid: Alianza.
- Castel, R. (1997). *La metamorfosi de la cuestión social. Una crónica del salariado*. Barcelona: Paidós.
- Clastres, P. (2010). *La sociedad contra el Estado*. Barcelona: Virus coop.
- Darhendorf, F. (1979). *Las clases sociales y su conflicto en la sociedad industria*. Madrid: Rialp.
- Díaz-Salazar, R. (2011). *Desigualdades internacionales*. Barcelona: Icaria Asaco.
- Esping-Andersen, G. (2000). *Fundamentos sociales de las economías postindustriales*. Barcelona: Ariel.
- Gómez-Granell, C. (Coord.) i Marí-Klose, P. (Dir.) (2008): *Informe de la Inclusió social a Espanya 2008*. Barcelona: Caixa Catalunya. Obra social
- Greig, A., Hulme, D. i Turner M. (2007). *Challenging Global Inequality. Development Theory and Practice in the 21st Century*. Nova York: Palgrave MacMillan.
- Held, D. i McGrew, A. (eds.) (2008). *Globalization theory. Approaches and Controversies*. Cambridge: Polity Press.
- Jones, O. (2011). *Chavs: The Demonization of the Working Class*. Londres: Verso.
- Judt, T. (2010). *Algo va mal*, Barcelona: Taurus.
- Lacalle, D. (2006). *La clase obrera en España*. Madrid: El Viejo Topo.

- Mateos, O. (Coord.) (2013a). Monográfico Crisis, movimientos sociales y transformación Social. *Educación social. Revista de intervención socioeducativa*, 55.
- Mateos, O. i Sanz, J. (2013b). *Cambio de época. ¿Cambio de rumbo? Aportaciones y propuestas desde los movimientos sociales*. Barcelona: Cuadernos de Cristianisme i Justícia, nº 186
- Mateos, O. y Pérez, G. (2013c). *¿Hemos vivido por encima de nuestras posibilidades?.* Dins Cáritas Española (2013-2016) *Colección Análisis y perspectivas*. Madrid: Fundación Foessa.
- Dins Cáritas Española (2014). *VII Informe Foessa sobre exclusión y desarrollo social en España*. Madrid: Fundación Foessa
- Rifkin, J. (2010). *La civilización empática. La carrera hacia una conciencia global en un mundo en crisis*. Barcelona: Paidós.
- Sassen S. (2010). *Territorio, autoridad y derechos. De los ensamblajes medievales a los ensamblajes globales*. Madrid: Katz editores.
- Sennet, R. (2000). *La corrosión del carácter*. Madrid: Alianza.
- Subirats, J. (Dir.) (2005): *Perfils d'exclusió social urbana a Catalunya*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona,
- Subirats, J. i Fleury, S. (2009). *Respuesta. locales a inseguridades globales*. Barcelona: CIDOB.
- Tezanos, J. F. (2001). *La sociedad dividida*. Madrid: Biblioteca Nueva.

9.3. Enllaços o recursos d'interès

a) Instituts d'estadística

- Comissió Europea (2016). *Eurostat*. Recuperat a <http://ec.europa.eu/eurostat>
- Ministerio de Economía y Competitividad (x). *Instituto Nacional de Estadística*. Recuperat a <http://www.ine.es/>
- Instituto Nacional de Estadística (2016). *Encuesta anual sobre condiciones de vida*. Recuperat a http://www.ine.es/inebmenu/mnu_nivel_vida.htm
- Generalitat de Catalunya (2016). *Institut d'Estadística de Catalunya*. Recuperat a <http://www.idescat.cat>

b) Observatoris

- Cáritas (2016). *Fundación FOESSA*. Recuperat a <http://www.foessa.es/>
- EAPN (2016). *EAPN*. Recuperat a <http://www.eapn.es/>

Entitats Catalanes d'Acció Social (2016). *Entitats Catalanes d'Acció Social*. Recuperat a: <http://acciosocial.org/>

Fundació Jaume Bofill (2015). *Observatori de les Desigualtats*. Recuperat a <http://www.obdesigualtats.cat/>

Nacions Unides (2015). *Informe sobre Desenvollop Humano 2015*. Recuperat a http://www.undp.org/content/dam/undp/library/corporate/HDR/HDR%202015/HDR15_Standaloneoverview_SP.pdf

Observatori de Drets Econòmics i Socials de Catalunya (2016). *Observatori DESC*. Recuperat a <http://observatoridesc.org/>

Oxfam-Intermon (2016). *Oxfam-Intermon*. Recuperat a <http://www.oxfamintermon.org/>

Taula Tercer Sector (2016). *Taula Tercer Sector*. Recuperat a: <http://www.tercersector.cat/>

UNICEF (2016). *UNICEF*. Recuperat a: <http://www.unicef.es/>

ANNEX: QUADRE RESUM DEL PROCÉS FORMATIU PER COMPETÈNCIES

Competències	Activitats formatives	Resultats d'aprenentatge	Activitats d'avaluació
C1. Conèixer i analitzar els processos d'estratificació social i els conceptes de pobresa, exclusió i desigualtats, tenint en compte el nostre context social.	AF 1. Exposició teòrica AF 2. Elaboració de material d'estudi AF 3. Lectura comprensiva de la bibliografia de referència AF 4. Treball grupal	R1. És capaç de definir i explicar els conceptes bàsics sobre l'estructura social, la pobresa i les desigualtats socials existents en el nostre entorn social, mostrant coneixement sobre els seus indicadors i l'evolució històrica de les mateixes.	AAC1. Assaig individual (Veure Pauta d'Activitat Avaluació 1)
C2. Analitzar i avaluar els eixos de desigualtat i els factors d'exclusió, així com els efectes de la desigualtat i la discriminació en contextos determinats.	AF 1. Exposició teòrica AF 2. Elaboració de material d'estudi AF 3. Lectura comprensiva de la bibliografia de referència AF 4. Anàlisi d'articles i dades estadístiques AF 5. Assaig individual	R2. Coneix i comprèn els processos implicats en la estratificació social, l'empobriment i les desigualtats i mostra una capacitat d'anàlisi crítica a partir de les diferents perspectives aportades de les ciències socials.	AAC2. Treball grupal (Veure Pauta d'Activitat Avaluació 2) AAC3. Anàlisi d'un documental (Veure Pauta Avaluació 3)
C3. Aplicar el coneixement científic sobre la matèria amb rigor a partir de les eines que s'ofereixen des de les ciències socials i mostrar una capacitat crítica d'anàlisi de la realitat.	AF 1. Exposició teòrica AF 2. Elaboració de material d'estudi AF 3. Lectura comprensiva de la bibliografia de referència AF 4. Anàlisi d'articles i/o documentals AF 5. Activitat grupal a l'aula	R3. Sap identificar i analitzar els problemes socials i les necessitats derivades de les situacions d'exclusió i dels eixos de desigualtat, en els que intervé el treball social i l'educació social i les formes d'intervenció per combatre-la.	AAC2. Treball grupal (Veure Pauta d'Activitat Avaluació 2) AAC3. Anàlisi d'un documental (Veure Pauta d'Activitat Avaluació 3)